

HEILSA

Samánfall er millum smittu og Alzheimers

Nýggj gransking vísir, at smitta undir ávísum umstøðum kann hava samband við Alzheimers. Tí skulu læknar vera serliga nærlagdir við amboðum, sum brúkt verða undir skurðviðgerð

Vilmund Jacobsen

Tað er framvegis nógv, sum vit ikki vita um demenssjúkuna, Alzheimers. Ættarbragði og umhvørvi hava verið frammi sum møguligar orsøkir.

Men, nú peikar ein nýggj ritgerð á, at smitta undir ávísum umstøðum eisini kann vera ein møguleiki.

Granskarar hava kannað átta fólk, sum í sínari tíð fingi innspæning við vakstrarhormonum, sum varð tikið úr øðrum menniskjum.

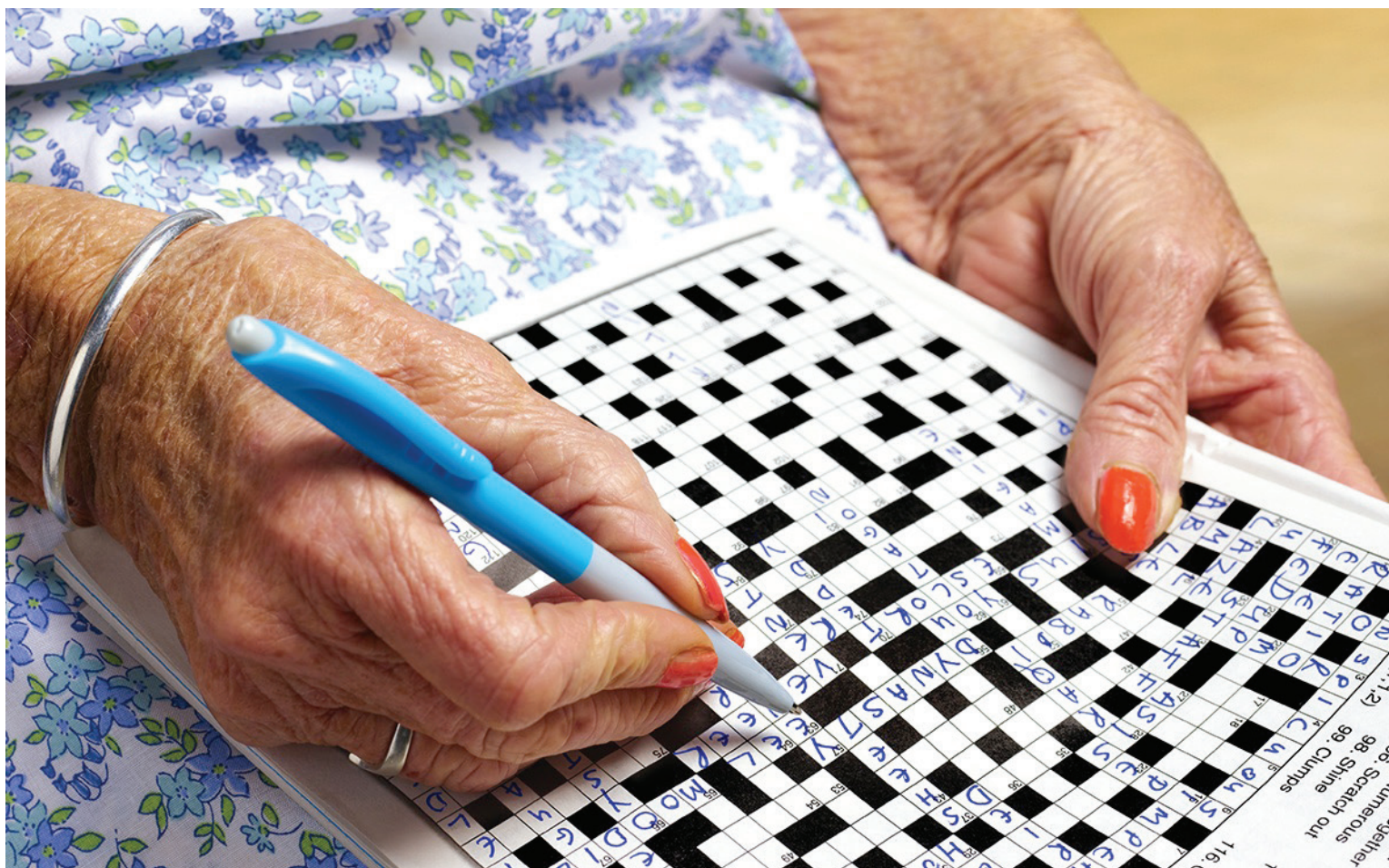
Slík vakstrarhormonir verða ikki brúkt longur, men í staðin verða hormonini gjørd syntetiskt ella kunstiga og givin børnum, sum ikki sjálvi framleiða harmonini og sum tiskil høvdu verið dvørgar, um tey ikki fingi tey.

Vit hava áður sæð nakað líknandi við hjartasjúkuni, Creutzfeld-Jacob, har tað er viðurkent, at smitta kann berast frá eitt nú sjúklingi til røktarstarvsfólk. Sjúkan stavar frá einari sonevndari "prion", ið er eitt protein ella eggjahvítaevni, sum ikki kann niðurbrótast.

Evnið trokar seg inn í heilan, har tað niðurbrytur vanligu proteinirnar og meiðslar heilan.

Neyvari kanningar

Ein avleiðing av nýggja illgrunanum til Alzheimers-sjúku er nú, at

Alzheimers er ein liðan frameftirfarandi sjúka í heilanum, sum at enda oyðileggur heilan

granskarar í eini røð av londum vilja kanna hesi viðurskifti neyvari. Harafturat skulu læknar vera serliga nærlagdir við skurðviðgerðir, har sjúkan møguliga kann smitta við

amboðum, sum brúkt verða undir skurðviðgerðini.

Hóast danir líkjast nógv sínum norðurlendsku grannum, hava danir kortini fleiri ílegur felags við suðurevroparar enn við eitt nú svíar, norðmenn, finnlendingar og íslendingar.

Norðbúgvur hava í fleiri førum eitt serstakt gen-frábrigdi, sum verjir móti Alzheimers-sjúku, og hetta hevur gjørt granskarar ovfarnar.

Gagn av kostiskoyri

Sjálvt um ein tvey ára klínisk roynd við flótandi kosttilskoti til sjúklingar við byrjandi Alzheimers-sjúku ikki hevur víst nakra munandi effekt, so hevur royndin kortini givið ábendingar um, at kostiskoyti kann viðvirka til at varðveita fatanarligu og praktisku virkisevnini í gerandisdegnum.

Alzheimers er ein liðan frameftirfarandi sjúka í heilanum, sum at enda oyðileggur heilan.

Sjúkukennini fyri Alzheimers eru broytingar í kenslulívinum og

sinnisbroytingar. Avleiðingarnar eru minnisbreyking, tunglyndi og atferðarórogv.

Sjálvt um sjúkan ikki er arvalig, er vandin fyri at fáa sjúkuna størri, um annað av foreldrunum hevði Alzheimers.

Ymiskar viðgerðir

Bæði svíar, norðmenn, finnlendingar og íslendingar hava nógv oftari enn danir hetta serstaka gen-frábrigdi, sum verjir móti Alzheimers-sjúku.

- Hetta er rættiliga løgið, men áhugavert. Í langa tíð trúðu vit ikki, at granskingarúrslitið var rætt. Tí fingi vit aðrar granskarar at gera kanningarnar umaftur fyri at fáa staðfest, um vit høvdu gjørt okkara arbeiði rætt.

Jonas Mengel-From, lektari í tí, sum verður rópt "molekylær epidemiologi" á Syddansk Universitet, sigur, at úrslitið av áður gjørdur kanning er rætt.

- Yvirskipað líkjast danir grannunum úr eitt nú Svøríki og Noregi ógvuliga nógv, men júst á hesum

øki eru danir meira líkir suðurevroparar. Úrslitið kann koma at merkja, at Alzheimers møguliga skal viðgerast ymiskt úr einum landi í annað, sigur lektarin.

Blandaðar ílegur

DNA-granskarin og professarin, Eske Willerslev, sum eisini hevur verið við í umrøddu gransking, sigur, at tað bara ber til at gita seg fram til, hví danir skilja seg frá øðrum norðbúgvum í hesum sambandi.

- Orsøkin kann vera, at danir hava blandað sínar ílegur við fleiri ymisk fólkasløg enn norðurlendsku grannarnar fyri mongum túsund árum síðan, og henda møguleika er hann í holt við at kanna, sigur DNA-granskarin.

Jonas Mengel-From, lektari, vísir á, at hóast danir í minni mun enn aðrir norðurevroparar hava tálmandi genið - ella íleguna - móti Alzheimers í sær, ber kortini ikki til at staðfesta, at danir eru í størri vanda fyri at fáa sjúkuna.

Sjálvt um Alzheimers ikki er arvalig, er vandin fyri at fáa sjúkuna størri, um annað av foreldrunum hevði sjúkuna